

[Начало](#) > ... > [Предприемане На Съдебни Действия](#) > [Правна Помощ](#) > [Czechia](#)

Правна помощ

Съдържание,
предоставено от

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Какво включват разноските в производството и кой следва да ги заплаща?

Като цяло разноските се поемат от държавата, участниците в производството и лицата, засегнати от производството (това са главно разноски за събиране на доказателства). Разноските имат две функции: превантивна и наказателна.

Гражданският процесуален кодекс („ГПК“) съдържа примерен списък на разноските, които могат да възникнат в граждански съдебни производства. Това са парични разходи на участниците и техните представители (например разходи за пътуване, храна и настаняване); съдебни такси; пропуснати ползи на участниците и техните законни представители; разноски за събиране на доказателства (например разноски за свидетели и експерти); възнаграждение и парични разходи на нотариус в качеството му на упълномощено от съда лице; възнаграждение и парични разходи на управител на наследството; разходи за устен превод; или възнаграждение за представителство, ако представителят е адвокат, нотариус или адвокат по патентно право. Разноските могат да включват и възстановяване на данъка върху добавената стойност или възнаграждение на медиатор. Списъкът обаче не е изчерпателен. Поради това като съдебни разноски могат също да бъдат разглеждани и други разноски, платени от участниците в пряка връзка със съдебното производство.

По принцип участниците плащат разноските, направени лично от тях и от техните представители. Ако даден адвокат е назначен за представител или настойник на някой от участниците, държавата заплаща паричните разходи на адвоката, както и възнаграждението му за представителство, и възстановява данъка върху добавената стойност, когато е приложимо.

Плащането на съдебните такси се урежда подробно от Закона за съдебните такси. При обикновена състезателна процедура съдебните такси се плащат обикновено от ищеца. В закона е предвидено също така кои лица или съдебни производства се освобождават от съдебни такси (например производства, свързани с упражняването на родителските права, производства за предприемане на съдебни мерки за закрила на малолетни или непълнолетни лица, производства по осиновяване, производства, свързани със задължения за взаимна издръжка между родители и деца, първоинстанционни производства във връзка с наследство, производства относно правоспособност).

Важно е да се направи разграничение между задължението за плащане на разноските по съдебното производство и задължението за възстановяване на тези разноски. Участникът в съдебното производство заплаща съдебните разноски, по-специално в момента на тяхното възникване по време на самото производство; тук се прилага принципът на интереса (разноските се плащат от лицето, което изпълнява процесуалното действие или в чийто интерес действието се изпълнява). Възстановяването на разноските по производството започва едва след плащането им. Възстановяването на разноските се налага със съдебно решение въз основа на принципа на успех в делото или на принципа на вината.

Ако има основания за специално разглеждане, съдът може да използва своите дискреционни

правомощия при вземане на решение относно разноските по съдебното производство и може да се въздържи от присъждане на възстановяване на разноските на даден участник, било частично или изцяло. Това е предпазна мярка срещу несъразмерно тежките последици от прилагането на принципа на успех в делото или на принципа на вината.

2 Какво точно представлява правната помощ?

Един от основните принципи на гражданското производство е принципът на равни процесуални възможности, чието прилагане се гарантира от правото на правна помощ. Правото на правна помощ съществува от самото начало и по отношение на всички производства.

Съгласно ГПК следното може да се счита за правна помощ в съдебни производства по граждански дела:

- назначаване на представител по искане на участника (раздел 30, параграф 1 от ГПК);
- назначаване на адвокат, ако е необходимо да се защитят интересите на участника или ако представителството от адвокат е задължително във въпросния вид производство (раздел 30, параграф 2 от ГПК);
- частично или пълно освобождаване на участниците от съдебни такси (раздел 138 от ГПК).

Впрочем задължението на съда да предоставя информация също може да се разглежда като правна помощ за участниците в производствата.

Правната помощ, предоставяна от Чешката адвокатска колегия, е отделна категория. Тази помощ е определена в Закона за юридическите професии, съгласно който всеки, който не отговаря на условията да му бъде назначен адвокат от съда и който не е в състояние да си осигури правни услуги с други средства, има правото Чешката адвокатска колегия да му назначи адвокат, с цел да му се предоставят правен съвет или правни услуги.

Така молителят има право на безплатен правен съвет, при условие че средният му месечен доход за последните шест календарни месеца, предхождащи подаването на молбата, не надвишава три пъти минималния жизнен праг на лицето или на лицата, оценявани съвместно с него, съгласно закона за минималния жизнен праг и минималната работна заплата и при условие че той не се представлява по делото, за което е подадена молба за помощ, от друг адвокат или лице, оправомощено да предоставя правни услуги (в съответствие с раздел 2, параграф 2, буква а) от Закона за юридическите професии).

Ако молителят отговаря на горните условия, на него му се предоставя безплатен правен съвет в продължение на най-малко 30 минути и до най-много 120 минути за всяка календарна година.

В същото време Законът за юридическите професии дава възможност да се предостави еднократна сесия за правен съвет на неопределен брой лица, настанени в центрове за задържане на граждани на трети страни съгласно Закона за пребиваването на чужди граждани в Чешката република, или в приемен център съгласно Закона за предоставяне на убежище, по инициатива на съответния оператор.

Правни услуги може да бъдат поискани и съгласно Закона за юридическите професии.

3 Имам ли право на правна помощ?

Съдът може в отговор на молба да освободи частично даден участник в съдебно производство (или встъпила страна) от съдебни такси, ако обстоятелствата, свързани с участника, оправдават това и ако молбата няма произволен характер, не е очевидно обречена на провал или не представлява възпрепятстване на закона. При определени обстоятелства съдът може да освободи участник в производството изцяло от съдебна такса, ако има особено сериозни основания за това.

Могат да бъдат освободени както физически, така и юридически лица.

Участниците в производството не трябва да бъдат възпрепятствани да упражнят или защитят своите права в съда само поради неблагоприятното си финансово състояние. Съдът взема предвид по-специално цялостното финансово състояние на молителя, размера на съдебната такса, вероятните разноски, направени за представянето на доказателствата, и естеството на иска. За физическите лица

той взема предвид тяхното социално положение, здравен статус и т.н. За юридическите и физическите лица, които са предприемачи, той взема предвид също и естеството на тяхната стопанска дейност или други дейности, състоянието и структурата на техните активи, както и тяхната платежоспособност.

Молба, която е очевидно обречена на провал или представлява възпрепятстване на закона, се отнася по-специално до ситуация, при която от фактическите твърдения на молителя вече е ясно, че делото не може да бъде спечелено. Произволно упражняване или възпрепятстване на правото означава по-специално злонамерено упражняване на право или явен опит за забавяне на изпълнението на задължение, което очевидно има обвързваща сила за длъжника.

Ако участникът отговаря на условията за освобождаване от съдебни такси и ако това е необходимо, за да бъдат защитени неговите права, съдът назначава представител по негово искане. Правото да му бъде назначен представител обаче не се поражда автоматично, ако съдебното производство или участникът са освободени от съдебни такси по силата на закона (например в съответствие със Закона за съдебните такси). Дори в тези случаи горните условия за освобождаване от съдебни такси съгласно Гражданския процесуален кодекс трябва да бъдат изпълнени. Ще бъде назначен адвокат, който да го представлява, ако това е необходимо за защита на интересите на участника или ако представителството от адвокат (или нотариус) е задължително във въпросното производство.

Такъв участник не може да бъде задължен да заплати авансова сума за разноските за доказателства, които самият той е представил или които са били разпоредени от съда във връзка с фактите, посочени от участника (или в негов интерес, раздел 141, параграф 1 от ГПК), нито участникът може да бъде задължен да възстанови разноските, направени от държавата (раздел 148, параграф 1 от ГПК). Държавата заплаща на назначения адвокат паричните разходи и възнаграждението му за представителство.

Участник може да подаде молба за освобождаване от съдебни такси едновременно с иска (искането за започване на съдебното производство) или по всяко време в хода на производството до постановяване на окончателното решение от съда. Ако участник възнамерява да предяви иск с помощта на представител, съдът може да назначи представител и преди да започне производството.

Съдът се произнася по молбата за освобождаване от съдебни такси с решение, което може да бъде обжалвано.

В случай че съдът отхвърли молбата за назначаване на представител, молителят може да подаде молба за назначаване на адвокат до Чешката адвокатска колегия. В този случай молителят има право на безплатен правен съвет, при условие че средният му месечен доход за шестте календарни месеца, предхождащи подаването на молбата, не надвишава три пъти минималния жизнен праг на лицето или на лицата, оценявани съвместно с него, съгласно закона за минималния жизнен праг и минималната работна заплата и при условие че той не се представлява по делото, за което е подадена молба за помощ, от друг адвокат или лице, оправомощено да предоставя правни услуги (в съответствие с раздел 2, параграф 2, буква а) от Закона за юридическите професии).

Друга възможност е да се използва правото на молителя да му бъдат предоставени правни услуги от назначен адвокат — или безплатно, ако това е обосновано с оглед на дохода и имущественото състояние на молителя, или срещу възнаграждение, ако не може сам да получи правни услуги по други причини. В този случай молителят също се обръща към Чешката адвокатска колегия.

4 Правната помощ за всички видове производства ли се предоставя?

Правна помощ по ГПК се прилага за всички производства, уредени в ГПК.

Предоставянето на правна помощ от Чешката адвокатска колегия се прилага и по отношение на ситуации, различни от производства пред публични органи под формата на правен съвет, и по отношение на наказателни и административни производства и производства пред Конституционния съд.

5 Има ли специални процедури за спешни случаи?

Няма специфични процедури в тези случаи.

6 Къде мога да получа формуляр за кандидатстване за правна помощ?

Формулярите се уреждат със Заповед на министъра на правосъдието № 4/2017 от 23 октомври 2017 г., реф. № 12/2017—OJD—ORG/36. Образците на формулярите както за физически, така и за юридически лица (Декларация за лично състояние, активи и доходи с цел освобождаване от съдебни такси и назначаване на представител и Декларация от юридическо лице за състояние на активи и други съответни факти с цел освобождаване от съдебни такси и назначаване на представител) са на разположение на уебсайта на чешкото Министерство на правосъдието.

Формулярите във връзка с подаването на молба за правна помощ до Чешката адвокатска колегия са приложени към Декрет № 120/2018 на чешкото Министерство на правосъдието за определяне на формулярите на молбата за назначаване на адвокат и формуляра на молбата за предоставяне на еднократна сесия за правен съвет. Те са на разположение на уебсайта на Чешката адвокатска колегия.

7 Кои документи трябва да се представят заедно с формуляра за кандидатстване за правна помощ?

Всички документи, които трябва да бъдат представени с молбата, са ясно посочени във въпросния формуляр. Тези документи могат да включват следното: потвърждение от работодателя относно доходите от трудови правоотношения или доходите по трудови договори извън трудовите правоотношения; последна оценка на данъчния орган за установяване на плащанията (доходи от стопанска дейност и други дейности като самостоятелно заето лице); окончателно решение за предоставяне на обезщетение или потвърждение от платеща на това обезщетение (доходи, свързани с обезщетение в случай на затруднение и социална сигурност); или други последни оценки на данъчната администрация за установяване на плащанията (други доходи).

8 Къде трябва да подам молбата си за правна помощ?

Можете да подадете молба за освобождаване от съдебни такси до съда, в който се провежда производството, във връзка с което искате освобождаване. Първоинстанционният съд се произнася по молбата дори ако се иска освобождаване във връзка с производство след подадена молба за обжалване.

Можете да подадете молба за назначаване на адвокат от Чешката адвокатска колегия по един от следните начини:

1. в писмена форма до адреса на Чешката адвокатска колегия: Czech Bar Association, Brno branch, nám. Svobody 84/15, 602 00 Brno; или
2. по електронен път с признат електронен подпис до epodatelna@cak.cz; или
3. чрез кутията за данни на Чешката адвокатска колегия — data box ID n69admd.

9 Как да разбера дали имам право на правна помощ?

По закон (раздел 5 от ГПК) съдилищата имат общо задължение да информират и по този начин да предоставят на участниците информация относно техните процесуални права и задължения. Съдът е задължен да информира участника относно неговото право да подаде молба за освобождаване от съдебни такси или за назначаване на представител.

10 Какво да направя, ако имам право на правна помощ?

Вж. отговора в точка 3 от раздела, озаглавен: Какви са изискванията за предоставяне на правна помощ?

11 Кой избира адвоката ми, ако имам право на правна помощ?

Съдът взема решение за назначаване на представител в отговор на молбата на участника. Ако е необходимо с оглед на защитата на интересите на участника или ако представителството от адвокат или нотариус е задължително при въпросното производство, съдът ще назначи адвокат за представител. Съдът ще назначи конкретен адвокат, който е задължен да предоставя правни услуги, освен ако има законно основание да откаже (например конфликт на интереси).

Решенията относно молбите за правна помощ, предоставяна от Чешката адвокатска колегия, е въпрос, който се решава от председателя на Колегията. Председателят на Чешката адвокатска колегия е оправомощил директора на клона на Чешката адвокатска колегия в Бърно да го представлява във връзка с упражняването на това правомощие.

За целите на назначаването на адвокат Чешката адвокатска колегия поддържа списък с адвокати, които са дали съгласие да предоставят правна помощ съгласно описаното по-горе. Когато назначава адвокат, който да предоставя такива правни услуги, Чешката адвокатска колегия гарантира, че адвокатите се назначават справедливо, не на последно място в съответствие с естеството и сложността на делото.

12 Правната помощ покрива ли всички разходи по производството?

Вж. отговора в точка 1 от раздела, озаглавен: Какви са разходите по съдебните производства и кой обикновено ги поема?

Молителят трябва да плати такса от 100 CZK на Чешката адвокатска колегия за обработка на молбата за назначаване на адвокат, който предоставя правна помощ. Притежателите на карти ZTP (лица с тежки увреждания) или ZTP/P (лица с тежки увреждания, изискващи специални грижи) или лица, получаващи обезщетения в случай на затруднение, са освободени от тази такса.

13 Кой поема другите разходи, ако имам право само на ограничена правна помощ?

Съдът може също така да предостави освобождаване от съдебни такси само частично или само за част от производството (например само за първоинстанционното производство) или само по отношение на определени съдебни такси. Участникът е задължен да покрие останалата част от съдебните такси.

Ако даден адвокат е назначен за представител или настойник на някой от участниците, държавата заплаща паричните разходи на адвоката и възнаграждението му за представителство и възстановява данъка върху добавената стойност, когато е приложимо.

14 Правната помощ обхваща ли и производството по обжалване?

Освен ако съдът реши друго, освобождаването от съдебни такси се прилага за цялото производство, т.е. докато не бъде произнесено окончателно решение. Освобождаването от съдебни такси се прилага както за първоинстанционни производства, така и за производства по обжалване (обжалване по общия ред). Производствата обаче, свързани с извънредни корективни мерки (преразглеждане на обжалване, иск за възобновяване на производството, иск за отмяна), не се освобождават автоматично и участникът може да подаде нова молба за освобождаване от съдебни такси.

15 Може ли правната помощ да бъде оттеглена преди приключването на производството (или отменена дори след неговото приключване)?

Ако положението на участника се промени по такъв начин, че освобождаването от съдебни такси вече не е оправдано, или ако съдът впоследствие установи, че действителното състояние на участника не е оправдавало освобождаването в момента, в който то е било предоставено, съдът ще оттегли освобождаването. Такава мярка има обратна сила единствено ако съдът изрично реши така. Съдът може да оттегли освобождаването само докато производството бъде доведено до правно обвързващ край.

Обикновена промяна обаче в правилата за оценяване на състоянието на молителя или промяна в становището на съда по отношение на това дали молбата има произволен характер, дали е очевидно обречена на провал или представлява възпрепятстване на закона не е основание за оттегляне на освобождаването от съдебни такси.

В случай че е предоставена правна помощ от Чешката адвокатска колегия, същата ще отмени назначението на адвокат, ако по време на предоставянето от страна на адвоката на правни услуги по въпросното дело се установи, че доходът и състоянието на активите на клиента не оправдават предоставянето на правните услуги.

Колегията ще отмени назначението на адвокат, който да предоставя безплатна правна помощ, също и ако по време на предоставянето на правни услуги от този адвокат в хода на въпросното дело стане ясно, че доходът и състоянието на активите на клиента са се променили, така че предоставянето на правни услуги вече не е оправдано; Колегията ще отмени назначението на адвоката в момента на настъпване на промяната в състоянието. Дори при този сценарий адвокатът е задължен в срок от 15 дни, считано от датата, на която неговото назначение с оглед на предоставянето на правни услуги е било оттеглено, да предприеме всички спешни действия, така че правата или законните интереси на клиента да не бъдат ошетени. Това не се прилага, ако клиентът уведоми писмено адвоката, че не настоява това изискване да бъде изпълнено.

16 Мога ли да оспоря отказ за предоставяне на правна помощ?

Решението относно молбата за освобождаване от съдебни такси (или, по целесъобразност, относно оттегляне на освобождаване) се взема от съда под формата на съдебно решение, което може да бъде обжалвано, освен когато решението е постановено на първа инстанция от апелативен съд (в който случай решението е окончателно).

Решението за назначаването на адвокат от Чешката адвокатска колегия се взема от нейния председател (или от директора на клона на Чешката адвокатска колегия в Бърно, който е упълномощен да действа от негово име) чрез административна процедура. Решението може да се обжалва по административен ред.

17 Води ли искането за правна помощ до спиране на давностния срок?

Ако участник в гражданско съдебно производство поиска правна помощ, за да упражни право, което подлежи на давностен срок, и подаде такова искане едновременно с молба за образуване на съдебно производство (или по време на това производство), давностният срок спира да тече за срока на производството. Ако давностният срок започне отново да тече след приключване на производството, той няма да приключи по-рано от шест месеца след датата, на която е започнал да тече отново.

Молба за правна помощ, подадена до Чешката адвокатска колегия, не засяга по принцип давностния срок.

Последна актуализация: 28/08/2025

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.